

[Hölge.]

om, er jo gensidige i en frihandelsverden. Det kan nok være rigtigt, at nogle af de subsidier, der kommer herfra, kommer nogen til gode i et andet land, men som hr. Bernhard Baunsgaard sagde, gør de det også den anden vej, og sådan må det altså være, så længe vi skal leve med disse ting.

Til hr. Ole Olsen, der gerne ville vide, hvad vi mente om en indskrænkning af skibsværftsindustrien: ja, der er vel ikke andet at sige til det spørgsmål, end at det kan vi da sagtens blive nødt til; når en, skal vi kalde det halvt nationaliseret nation som Sverige bliver nødt til at indskrænke sin værftsindustri med $\frac{1}{3}$ af arbejdsstyrken, hvad skulle så få nogen til at tro, at ikke det samme kunne blive tilfældet her i Danmark? Og ville det ikke være meget fornuftigere, om vi i dette land satsede på de industrier, der virkelig var givtige for landet, f. eks. industrier som elektronik o. lign., at vi satsede på omskoling af disse arbejdere? Hr. Ole Olsen ved formodentlig godt, at vi under septemberforliget fremsatte et støtteforslag til arbejdsgivere med henblik på omskoling af arbejdere, noget, der ville blive til gavn både for arbejdere og arbejdsgivere, for at få folk væk fra de tabgivende industrier og over i overskudsindustriene. Vi skal her i Danmark jo ikke leve på de tunge industrier, hvor arbejdskraften i andre lande vitterligen er billigere end i dette land; vi skal leve på vores højtudviklede arbejdskraft som f. eks. i elektronikindustrien.

(Kort bemærkning).

Ordføreren for forslagsstillerne (Ole Olsen)
(SF):

Jeg har to korte bemærkninger. Den første er til hr. Hölge. Det er en tak; nu erkendte hr. Hölge endelig, at fremskridtspartiet simpelt hen har solgt skibsværftsindustrien. Det havde været ærligere tale at sige det direkte i stedet for det, som blev sagt i hr. Hölges første indlæg.

Det andet er til hr. Bernhard Baunsgaard. Jeg kan ikke forstå, at hr. Bernhard Baunsgaard kan sige, at udlandet vil reagere, hvis vi foretager en så beskeden ting. Den 18. februar fik jeg at vide fra handelsministeren heroppefra, at f. eks. Italien har indført nye subsidier. Jeg tror ikke på, at

udlandet vil reagere skarpt, fordi et lille land som Danmark gør noget sådant, det ville være helt eventyrligt, om det eneste land, man reagerede over for, var Danmark.

(Kort bemærkning).

Bernhard Baunsgaard (RV):

Enhver har jo lov til at tro, hvad han vil, men jeg vil på det kraftigste advare mod at bygge vor økonomiske eksistens på tro.

(Kort bemærkning).

Hölge (FP):

Lige et øjeblik syntes det, som om vi var begyndt at tale om noget andet end det, vi oprindeligt startede med. Det forekom mig, nogle var begyndt at tale om, at dette beslutningsforslag gik ud på en indskrænkning i subsidier. Det er der faktisk ikke tale om, der er tale om diskriminering af subsidier, hvilket er noget ganske andet.

I øvrigt vil jeg meget nødig lægges ord i munden, som jeg ikke har sagt og ikke mener. Jeg har bestemt ingen lyst til at skulle medvirke til at indskrænke arbejdsstyrken i dansk skibsværftsindustri. Jeg siger bare, at det kan Danmark sandelig meget nemt blive nødt til, og at det måske kunne betale sig for dette land at gøre noget for at omskole sin arbejdskraft.

Hermed sluttede forhandlingen.

Forslagets overgang til anden (sidste) behandling vedtoges uden afstemning.

Første næstformand (Grete Hækkerup):

Jeg foreslår, at forslaget til folketingsbeslutning henvises til skatte- og afgiftsudvalget. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Op- hold). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

Første behandling af forslag til lov om Statens Uddannelsesstøtte [af Freddy Madsen m. fl.].

(Lovforslag nr. 215. Fremsat 10/2 76).

Lovforslaget sattes til forhandling.

Undervisningsministeren (Ritt Bjerregaard):

Den 7. marts sidste år udtrykte jeg fra denne talerstol min store bekymring over et lovforslag til ændring af den dagældende lov om Statens Uddannelsesstøtte, dels naturligvis fordi jeg var imod forslaget indhold, men i høj grad også fordi tidspunktet gjorde det meget betænkeligt at foretage ændringer i grundlaget for det kommende støtteårs uddelingsregler.

Situationen i dag er således ikke fri for en vis ironi. Det lovforslag, vi skal drøfte i dag, er næsten ord til andet identisk med den lov, jeg dengang prøvede at fastholde. Jeg er stadig af den opfattelse, at det er bedre end det, vi nu har fået, og problemet er endnu en gang tiden.

Allerede sidste år redegjorde jeg for de risici for den rettidige og korrekte udbetaling af uddannelsesstøtten, som en forhastet ændring af lovgrundlaget kunne medføre, og de er ikke blevet mindre i år, for nu er edb-systemet jo ændret i overensstemmelse med den nye lov. At uddelingen trods alt lykkedes til tiden og uden de store fejl skyldes naturligvis i første række en meget stor indsats fra alle implicerede, men andre presse- og opgaver måtte skubbes til side, således f. eks. de instruktionsmøder med stipendientævnene rundt i landet, som ikke mindst de uddannelsessøgendes organisationer har udtrykt stærkt ønske om, og det skulle nødig ske igen.

Jeg gentager, at jeg finder forslaget bedre end den gældende lov, ligesom jeg er positiv over for forslagsstillernes intentioner om at skabe bedre vilkår for de studerende. I denne forbindelse skal jeg nævne, at socialdemokratiet havde håbet på i denne folketingssamling at kunne komme med et nyt forslag, men at dette må vente til næste folketingsamling. Dette forslag til nyt støttesystem har netop til hensigt at give bedre vilkår, og jeg håber naturligvis, at det vil møde velvilje her i tinget. Også af den grund finder jeg tidspunktet mindre heldigt for en ny ændring i lov om Statens Uddannelsesstøtte.

Jens Kristian Hansen (S):

I socialdemokratiet er vi ingenlunde tilfredse med den nugældende lov om Statens Uddannelsesstøtte, som de borgerlige partier i dette folketing gennemførte i april sid-

ste år. Nu kommer Danmarks kommunistiske parti med et forslag, der næsten er identisk med den lov, som den nugældende lov afløste, og det skal erkendes, at lov nr. 262 af 4. juni 1970 om uddannelsesstøtte gav væsentlig bedre vilkår for de studerende, end den nugældende lov giver, og at en gennemførelse af det forslag, vi nu har til behandling, derfor ville rette op på de skævheder, der kom ind sidste år; men vi vil i socialdemokratiet advare imod lapperier på uddannelsesstøtteområdet, og vi mener, at DKPs forslag vil være noget sådant.

I socialdemokratiet har vi et ønske om et uddannelsesstøttesystem, der kort sagt giver de studerende mulighed for dækning af de nødvendige leveomkostninger, således at de helt kan hellige sig studierne som heltidsstudier og således gennem en effektiv studietid kan gennemføre studierne inden for en rimelig tid, og jeg konstaterer med tilfredshed, at undervisningsministeren vil fremkomme med et sådant forslag til lov om uddannelsesstøtte.

Selv om vi er positive over for intentionerne i DKPs forslag om bedre vilkår for de studerende, må vi altså advare imod en ændring nu. Det vil for det første skabe nogle tidsmæssige vanskeligheder at få loven i kraft fra 1. august 1976; vi så sidste år, med den lov, vi nu har, hvilke problemer det skabte. Det vil dette også, og det vil være til skade for de studerende. For det andet vil en gennemførelse af dette forslag virke hæmmende over for en gennemførelse af det af undervisningsministeren bebudede forslag.

Vi vil altså foretrække at vente, idet vi håber, ministeren snarest får mulighed for at fremsætte sit forslag, og så må vi ligeledes appellere til bedre politisk forståelse — specielt i højre side af folketings salen — for de studerendes uddannelsesstøtteproblemer.

Vi må således afvise det foreliggende forslag.

Bertel Haarder (V):

Venstre kan ikke tilslutte sig den målsætning, der er sat i lovforslagets §§ 1 og 13, hvorefter man vil frem til en ordning, hvor det offentlige betaler samtlige de uddannelsessøgendes faktiske leveomkostninger. Alle ved, at det er milliardbeløb, der her er tale om, og derfor vil jeg for det første sige, at

[Bertel Haarder.]

det synes vi mindst talt ikke lige er tidspunktet at komme med nu. Men jeg vil også spørge ministeren — jeg håber, hun har tid at høre efter — om det skulle forstås sådan, at regeringen i virkeligheden er tilhænger af dette forslag, og at man, hvis ikke det var kommet så sent, ville have sagt ja til det. Skulle ministerens bemærkninger fortolkes sådan? Der blev nemlig sagt fra ministerens side, at det var bedre end gældende lov. Ja, for hvem? For de unge, det er klart — og sådan kunne vi komme med mange dejlige lovforslag — men hvordan ville det egentlig gå for regeringens politik, hvis man gennemførte det? Kan man bare stå her og sige, at det ville vi mægtig gerne? Skal det underforstås, at det er på grund af venstre og andre partier, at man ikke kan få lov til det? Hvis det skal forstås sådan, synes jeg ærlig talt, at ministerens holdning bekræfter, at vi står over for en regering, som alene kan regere i kraft af, at oppositionen forhindrer den i at gennemføre dens forslag, for ellers ville landets økonomi bryde sammen. Jeg synes, vi skal have en uddybning af dette, også fordi der jo i septemberforliget står noget om nogle besparelser. De skal sandelig være store, hvis man også skal få råd til de par milliarder kroner, der her lægges op til at vi skal pumpe ud.

Eva Rothenborg (FP):

Det er jo ikke noget ukendt fænomen, at i særdeleshed DKP er overordentlig generøse med skatteydermidlerne og helst på et tidspunkt, hvor andre partier nødtvungent har måttet ændre f. eks. som nu her uddannelsesstøtten af nationaløkonomiske grunde. Men selvfølgelig er grundideen i forslaget meget positiv, forudsat at den er gennemførlig under de givne forhold, men det er og bliver en uansvarlig politik af DKP på billigste og nemmeste vis at søge at lukrere på de besparelsesbestrebelse, der allerede er gennemført.

Eksempelvis griber § 3 ind i såvel den nylig gennemførte ungdomsydelse, hvilket bemærkningerne også giver udtryk for, som på EFG-området, hvor man netop nu forhandler om en omlægning eller ophævelse af godtgørelsesprincippet. Forslaget om opretholdelsen af et stort administrationsapparat

under kapitel 2 må også siges at være fremsat på dårligst mulige tidspunkt, hvor der fra flere sider nu lyder meget stærke krav om en indskrænkning af administrationsapparatet. Desuden foreslås ankenævnet atter genoplivet og udbygget, hvilket også betyder en fordyrelse i forhold til det nuværende. Endvidere er § 10 farlig, fordi den kan blive en kilde til alvorlige kontroverser imellem forældre og børn eller væрге og myndling.

Hvad angår bemærkningerne, fæster jeg mig specielt ved bemærkningerne til § 13 og den forkastelse af ordene „i rimeligt omfang“, som den af DKP fremsatte ordlyd, „i fuldt omfang“, giver udtryk for. Sagen er, at en støtte i fuldt omfang kan give anledning til meget store skævheder, fordi dette omfang er stærkt varierende, hvilket alle ved.

Fremskridtspartiet mener, at lovforslaget forgriber sig på og foregriber en hel række andre forslag, hvis færdigbehandling overlapper dette her. Naturligvis vil vi gerne være med til en systematisk gennemgang af forslaget under et udvalgsarbejde og støtte de eventuelle forbedringer, der måtte være økonomisk og praktisk grundlag for. Vi finder dog, at DKP burde have været noget mere tilbageholdende med et så udgiftkrævende forslag som dette og på et tidspunkt som dette. Der kan man passende slutte med det gamle ord om, at „Man merkt die Absicht und wird . . .“, og så skal jeg for egen regning tilføje: ein Bisschen „verstimmt“.

Lone Dybkjær (RV):

Det radikale venstre føler heller ikke, at vi har fået det endelige svar på området uddannelsesstøtte, men jeg tror, det er nødvendigt med en ret gennemgribende ændring af hele dette område, og jeg tror ikke, dette forslag er svaret.

Det bliver nok nødvendigt i forbindelse med de ændringer af uddannelsessystemet, vi står over for, at drøfte mulighederne for et nærmere samarbejde mellem uddannelse og erhvervsliv, sådan at man kan få en erfaringsudveksling under studiet. Men jeg erkender også, at det er meget vanskeligt at gennemføre i øjeblikket med den store arbejdsledsløshed. Selv om det er tilfældet, tror jeg

[Lone Dybkjær.]

alligevel, det er en af de muligheder, man må overveje i forbindelse med en omlægning af uddannelsesstøtten.

Gerda Møller (KF):

Det konservative folkeparti vedstår gerne, at vi var med til at lægge uddannelsesstøtten om, og jeg synes, at de ordførere, der har talt fra, når der nu blev sagt højre side før, så må jeg sige venstre side i salen, ikke må glemme, at den omlægning betød, at vi fik en hel del besparelser, som medførte væsentlige skattelettelser. Derfor vil jeg spørge både ministeren og ordføreren for socialdemokratiet først og fremmest, om de har andre steder at anvise besparelser, således at de skattelettelser, vi fik igennem den nye uddannelsesstøttelov, ikke igen skal indtages.

I øvrigt vil jeg sige, at det konservative folkeparti ikke kan støtte det foreliggende lovforslag, vi kan ikke støtte et forslag, der går ud på, at staten principielt bør sikre alle uddannelsessøgende økonomisk dækning i fuldt omfang i forhold til leveomkostningerne. Det er et skridt på vejen, hvis ikke det er hele vejen, til reel studenteløn, og det kan vi altså ikke gå ind for. Vi kan heller ikke gå ind for, at man ophæver loven om ungdomsydelse, som i dag omfatter størstedelen af alle elever og udbetales til forældrene. Vi kan være enige i, at støtten til eleverne bør gives som stipendier, fordi der er tale om forberedende uddannelse, der ikke giver adgang til nogen indtjening, men vi mener, at eleverne eller i hvert fald størstedelen af dem bliver tilgodeset gennem ungdomsydelserne.

Hvad angår de studerende, har vi den principielle indstilling, at vi kan gå ind for at give stipendier indtil den stopprøve, som vi ønsker indført i alle længerevarende uddannelser efter senest 1 års studieforløb, stipendier, som skal være afhængige af forældres og egne indkomst- og formueforhold. Derefter bør studerende, der opnår en væsentlig mere omfattende uddannelse end den øvrige del af befolkningen, have uddannelsesstøtten i form af lån.

Jeg vil gerne sige med hensyn til rentebyrden — om lånene skal være rentebærende under uddannelsen eller efter uddannelsen — at det vil vi gerne være med til at

se på, men vi finder måske nok, at det vil være mere naturligt, at vi foretager hele denne drøftelse af en ny støtteordning i forbindelse med det tilsagn, som statsministeren den 7. oktober sidste år gav folketinget om, at undervisningsministeren ville tage en drøftelse med folketingets undervisningsudvalg, inden folketinget tog på ferie. Jeg vil lige spørge ministeren, som sagde, at hun havde håbet at kunne fremsætte et forslag i denne samling, om det, at der ikke ligger et fuldt færdigt forslag — det havde jeg heller ikke regnet med — betyder, at vi så heller ikke skal have en drøftelse som annonceret af statsministeren. Vi vil altså helst vente med at få hele denne drøftelse, til vi har set, i hvilken retning ministerens tanker går.

Kristine Heltberg (SF):

Vi har opfattet DKPs forslag som et jordnært forsøg på dog at råde bod på den situation, som de unge under uddannelse er i i øjeblikket. Der er dels arbejdsløsheden at tage hensyn til, dels fratagelsen af støtten til BFG-eleverne, dels den umådelig vanskelige situation, som den såkaldte ungdomsydelse har bragt de 16—19-årige ud i.

Det er et forsøg, der formodentlig mere er udtryk for et ukueligt livsmod, i den situation, vi er i, og som alene derfor fortjener al mulig beundring og anerkendelse, end det er udtryk for et forsøg på at finde en endelig løsning på uddannelsesstøtten. Derfor er der selvfølgelig også et og andet, man kunne diskutere og anholde, f. eks. hele problemet, hvorledes forældrenes indtægtsforhold skal vurderes, for at undgå det, som i sin tid bragte uddannelsesstøtten i miskredit, nemlig spørgsmålet om de millionærer med nulindtægter, hvis børn blev betragtet som mere berettigede til støtte end arbejdsmandens børn; den slags lidt groteske misforhold synes jeg godt man kunne have taget i kraven, når man kommer med et forslag som dette.

Men principielt er det et rimeligt forsøg på at føre forholdene tilbage til noget, der ligner forhold, man kan byde de unge under uddannelse, et overgangsforslag til en bedre og mere værdifuld måde at støtte de unge på, og det er helt afgørende, dels at der lægges vægt på, at unge under 20 år får stipendier i et sådant omfang, at de kan leve af

[Kristine Høltberg.]

dem, dels at de studerende også har mulighed for at få en støtte, der svarer til, hvad de virkelige leveomkostninger er, således som det står i bemærkningerne, og ikke et fantasibeløb, som man hverken kan leve eller dø af, således som situationen er i øjeblikket.

Jeg er ikke særlig optimistisk med hensyn til forslaget fremtid i uddannelsesudvalget, som jeg på dette område kun kender alt for godt, men jeg er meget taknemlig for, at man har det ukuelige mod og den optimisme, der skal til for at komme med et rimeligt og fornuftigt forslag, sådan som situationen er i landet i øjeblikket. Det er til gengæld også nødvendigt, at denne situation ændres, således at vi får en virkelig mulighed for at støtte unge under uddannelse også i den situation, de er i, hvor ikke blot den forringede uddannelsesstøtte, men også arbejdsløsheden er en afgørende hæmsko for, at de overhovedet kan studere.

Jeg kan altså støtte forslaget, vil dog komme med forskellige spørgsmål af uddybende art for at gøre det bedre, men kan i alt væsentligt tilslutte mig det.

Inger Stilling Pedersen (KrF):

Kristeligt folkeparti kan ikke medvirke til lovforslagets vedtagelse. Vi er enige med forslagsstillerne i, at vi må have en ændring af uddannelsesstøtten på visse områder, men kan ikke se, at der er nogen som helst mulighed hverken økonomisk eller tidsmæssigt for at få ændret noget på nuværende tidspunkt.

Kristeligt folkeparti var med til at vedtage den nuværende uddannelsesstøtte, og vores begrundelse var den uretfærdige tildeling og landets økonomiske situation. Vi mener, at der nu er sket ændringer, der gør, at vi må se på loven, og her tænker jeg også på vores vedtagelse om at fjerne EFG-støtten, som vi var enige i, og ønsket om at stille alle unge lige. Vi kan godt komme ud i et problem, fordi mange unge nok vil vige tilbage for at tage banklån med renter, også fordi de ikke kan forvente at tjene så mange penge bagefter, så det bliver vi nødt til at se på.

Jeg mener, at når vi får en bedre styring af de højere uddannelser, en begrænsning, således at vi undgår evighedsstudenter, vil

det også være muligt at omlægge støtten, og vi mener, at den form, vi skal have, må være lån, der skal kunne gives til alle uden skelen til forældreindtægt, og at disse lån må være rente- og afdragsfri i studietiden, og endelig at stipendier skal udgøre en del af støtten, navnlig i de første år, hvor der kan være visse problemer.

Så er ungdomsydelsen nævnt; vi mener, det er en god ordning, når vi får den til at fungere rigtigt, og det tror jeg vi kan, når vi finder ud af fejlene og får dem rettet.

Men skal vi ændre — og det ønsker vi — må vi også skaffe penge. Det kan kun ske i et bredt samarbejde, og jeg håber, at om ikke dette så et andet forslag måske i næste samling kan danne baggrund for en ændring.

Arnfast (CD):

Jeg lagde mærke til, at undervisningsministeren sagde, at forslaget næsten ord til andet var i pagt med hendes egne tanker. Så må vi formode, at ministeren vil forsøge at få disse tanker frem, som det også blev antydnet; i form af et forslag fra ministeren selv. Der sagde ministeren, at det nok ville blive aktuelt til næste samling. Jeg er imidlertid lige ved at tro, at der må et valg til, før ministeren kan komme igennem med sine tanker, for det har ligesom lydt hele vejen, at man egentlig havde sympati for mange af de tanker, der ligger i dette forslag, men det nuværende folketing er i væsentlig grad indstillet på at spare, ligesom vi har gjort det i forbindelse med den uddannelsesordning, vi har nu.

Jeg kan heller ikke give noget løfte om, at vi kan støtte dette forslag, men vi vil meget gerne se på de spørgsmål, der kan rejses i forbindelse med det, således at vi eventuelt kan få rettet fejl i den ordning, vi kører med i øjeblikket.

Wilhjelm (VS):

Hvis vi ser bort fra de mindre afgørende ting og et øjeblik også fra løfteparagraffen, er de to afgørende ændringer i dette forslag for det første, at SU-støtten genindføres for elever i alderen op til og med 19 år, hvor ungdomsydelsen klart og tydeligt har betydet en nettoforringelse af støtten, geografisk vilkårlighed, og hvad der ellers har været af urimeligheder, og for det andet, at man gen-

[Wilhelm.]

indfører statslånene, som vi mener er en fordel, dels fordi de bærer en lavere rente, evt. ingen rente, i studietiden, dels og principielt fordi de er at foretrække fremfor statssubsidier til pengeinstitutterne.

Der er andre ting i det, som vi også har sympati for: pristalsreguleringen og reguleringen med relevantallet finder vi er en nødvendig ting.

Det er oplagt, at ungdomsydelsen i praksis, uanset hvad man sagde ved indførelsen, har betydet en kraftig forringelse af støttemulighederne, og kombineret med bortfaldet af EFG-lønnen for nylig er det et eksempel på, at man systematisk prøver at skubbe forpligtelsen til at uddanne børnene højt, højt op i aldersgrupperne længere og længere over på forældrene, med den sociale skævhed, det naturligvis medfører.

Men det egentlig afslørende ved dette forslag er jo, at det, for så vidt angår de ting, jeg hidtil har omtalt, praktisk taget er den gamle ordning, og det betyder selvfølgelig også for vores vedkommende, at den ikke er tilfredsstillende, ikke på nogen måde. Det var skævt, og det var utilstrækkeligt allerede dengang, men det er fantastisk afslørende at se, hvordan et flertal nu klart demonstrerer de forringelser, der er foregået, ved at tage afstand fra noget, der i virkeligheden er skrevet af efter den ordning, der gjaldt indtil for ret nylig.

Løfteparagraffen, altså § 13, der stiler mod en udbygning af det hele til — og det kan vi da godt sige lige ud — en regulær uddannelsesløn, har vi naturligvis sympati for. Det er også klart, at det kun bliver en markering, sådan som dette ting er sammensat, og som styrkeforholdet i øvrigt er i øjeblikket, men jeg synes, det i den forbindelse var interessante spørgsmål, venstres ordfører rettede til ministeren og til regeringen med hensyn til, hvordan de stillede sig til det her. Det er jo rigtigt med den udmaling, der kom fra venstres ordfører om, at det drejer sig jo om milliarder af kroner, at det er aldeles urealistisk og uansvarligt, og det ville vælte alle nationaløkonomiske betragtninger, finanslovgrundlaget, og jeg ved ikke hvad. Det er rigtigt, at det drejer sig om milliarder af kroner, og det er klart, at det er aldeles urealistisk. Nu er det jo ikke tanken at lave det fra det ene

år til det andet, men hvis man fik lavet en regulær uddannelsesløn, ville merudgiften jo være næsten lige så stor som det beløb, sortebrødrene på mindre end 14 dage for et par måneder siden var i stand til at aftale mellem sig skulle sendes ud til arbejdsgiverne som kompensation for en dyrtidsportion. Det er ikke tanken i forslaget, at det skulle komme fra det ene år til det andet, men hvis det fik lov at udvikle sig i denne aldeles uansvarlige retning, ville det betyde en merudgift, der var næsten lige så stor som de 1.350 mill. kr., man peb ind på en post i finansloven ved tredjebehandlingen.

Ordføreren for forslagsstillerne (Freddy Madsen) (DKP):

Det er rimeligt at rejse spørgsmålet om, hvorfor vi igen fremsætter forslag til forbedring af uddannelsesstøtten, når vi ved, at der så sent som sidste år skete en forringelse, og jeg skal gerne søge at give en forklaring på det.

For det første kan det allerede nu konstateres, at indførelsen af ungdomsydelsen er behæftet med alle de svagheder, som vi dengang gjorde opmærksom på. Den er utilstrækkelig, og den administreres højst forskelligt, sådan som det allerede er sagt i diskussionen ude omkring i kommunerne, og det giver mange uretfærdigheder.

For det andet er man nu i fuld gang med at gennemføre en egentlig adgangsbegrænsning ved en række uddannelser, der hidtil var åbne. I sammenhæng med det arbejder man på en såkaldt effektivisering af studieforløbet, og i den forbindelse har undervisningsministeren erkendt, at en udbygning af støtteordningerne var nødvendig, hvis de studerende skulle have mulighed for at honorere de krav, der på den måde stilles. Ja, selv fremskridtspartiet, der ønsker uddannelserne barberet ned til et minimum, lover rundt omkring på møderne, at de, de til sin tid vil slippe igennem nåleøjet, til gengæld skal have en egentlig studieløn. Vi har en begrundet mistanke om, at den side af sagen forbliver ved pæne ord, mens nedskæringerne bliver ført igennem, og det har vi jo også set nye beviser på omkring EFG-uddannelserne.

Vi finder det rimeligt, at partierne med regelmæssige mellemrum konfronteres med dette vigtige problem, og vi kan jo også se

[Freddy Madsen.]

af de udtalelser, der er faldet her i dag, at vel er de ikke særlig velvillige, men fra alle sider erkender man, at der er alvorlige problemer.

Endelig for det tredje, og det er det vigtigste, ønsker vi nok engang at gøre opmærksom på den meget alvorlige situation, der har udviklet sig for de uddannelsessøgende. Netop på dette tidspunkt af året står tusinder uden midler og muligheder for at gennemføre deres studium på en rimelig måde. Situationen forværres af den vedvarende store arbejdsløshed, der gør mulighederne for at supplere indtægterne ved erhvervsarbejde i den kommende sommer yderst minimale. I en tid, hvor alle taler om at bekæmpe arbejdsløsheden, burde det vække til eftertanke, at mange unge tvinges ud i den. Som man vil se, er vort forslag på mange områder en tilbagevendende — og det er jo også konstateret — til den gamle lov fra 1970 med visse justeringer, der skulle tjene til at opfylde de løfter, der dengang blev givet af et enigt folketing om en fremtidig udbygning.

Som bekendt er det gået helt anderledes: ikke blot er der gnavet på støttens værdi i kraft af den almindelig indkomstudvikling i samfundet, men det er blevet suppleret af direkte nedskæringer. I en gennemgang af baggrunden for vort forslag i dagbladet Land og Folk for tirsdag den 6. ds. bliver det dokumenteret, hvordan udhulingen er skredet frem.

Det viser sig, at medens forbrugerpristallet for 1971 til 1975 steg fra 100 til 148, faldt indeks for uddannelsesstøtten i samme periode fra 100 til mellem 75 og 96, afhængig af støttegruppen. Det vil sige, at støtten skulle hæves med omkring 100 pct. alene for at opretholde den samme købekraft som i 1971. Men dertil kommer, at den samlede produktionsstigning i samme periode steg fra 100 til 125. Ud fra det mener vi, at det må være et minimumskrav at nå op på en uddannelsesstøtte på ca. 15.000 kr. pr. år. Det er disse beskedne forudsætninger, der ligger til grund for vort forslag, selv om vi peger på en videregående udbygning frem imod en egentlig dækning af de faktiske leveomkostninger.

Som det fremgår af § 1 og bemærkningerne til denne, foreslår vi, at uddannelsesstøtten skal omfatte alle elever og studeren-

de, der efter undervisningspligtens ophør gennemgår en offentligt anerkendt uddannelse, dvs. uddannelsessøgende fra ca. 16 år og opefter. Når vi lægger så stor vægt på at opnå, at også de helt unge uddannelsessøgende skal omfattes af uddannelsessystemet, hænger det sammen med, at det med vort forslags gennemførelse vil være muligt at sikre denne gruppe en virkelig mærkbar økonomisk støtte, det sidste set i modsætning til ungdomsydelser, der kun har formålet at forringe den aldersgruppes muligheder for at påbegynde en uddannelse.

Vort forslag tager også sigte på at hjælpe og inddrage den store restgruppe, som alle jo taler om det ulykkelige i vi har, på ca. 30 pct., der ingen uddannelse får.

Lad os straks slå fast, at enhver låneordning vil have en socialt diskriminerende virkning, men at denne virkning kan være større eller mindre, afhængig af låneordningens karakter. Unge fra ganske almindelige hjem viger tilbage først og fremmest fra at optage højt forrentede banklån, hvilket i dag er ensbetydende med, at de tvinges bort fra uddannelsessystemet. De statsgaranterede banklån bør derfor hurtigst muligt afvikles og erstattes af stipendier.

Vort forslag indeholder, at elever over 20 år og studerende skal søge 50 pct. af støtten som statslån, der er rentebegünstiget. På vej frem mod fuld stipendiestøtte anser vi det for forsvarligt, at der ydes rentebegünstigede statslån til den gruppe uddannelsessøgende, der befinder sig højest oppe i uddannelsessystemet, og hvoraf størstedelen er i gang med en erhvervskompetencegivende uddannelse. Grundelementet i vort forslag er dog stipendiestøtten.

Et andet vigtigt element er spørgsmålet om indtægtsgrænserne; man skal være opmærksom på, at det langtfra er alle uddannelsessøgende, der modtager maksimumsstøtten. Det skyldes de begrænsninger, som egen indtægt, ægtefælleindtægt og fremfor alt forældreindtægten giver. Forældreindtægtsgrænsen i indeværende støtteår er på mellem 37.000 kr. og 80.000 kr., og den omfatter alle uddannelsessøgende til det fyldte 23. år. De 18-22-årige har således primært som følge af de lave forældreindtægtsgrænser, der er for modtagelse af støtte i 1975-76, kun modtaget ca. 60 pct. af maksimumsstøtten, svarende til et beløb, der

[Freddy Madsen.]

gennemsnitligt ligger på 4.100 kr. I modsætning hertil har de over 23-årige, der ikke er afhængige af forældreindtægten, hvad angår støttetildelingen, modtaget 96 pct. af maksimumsstøtten, svarende til et gennemsnitsbeløb på 5.750 kr. For at rette op på dette forhold indgår der i vort forslag en udbygning af forældreindtægtskalaen til mellem 60.000 kr. og 100.000 kr., og det betyder, at unge fra hjem med en almindelig arbejdsindkomst sikres maksimumsstøtte, og at unge fra mellemindkomsterne inddrages i støttesystemet.

Ud fra disse forudsætninger er vi nået frem til, at der på nuværende tidspunkt bør gives følgende beløb til de forskellige grupper: elever under 18 år, der er hjemmeboende, 9.000 kr.; elever under 18 år, der er udeboende, 12.000 kr.; uddannelsessøgende mellem 18 og 22 år, der er hjemmeboende, 14.000 kr.; uddannelsessøgende fra 18 til 22 år, der er udeboende, 16.000 kr., og uddannelsessøgende over 23 år 16.000 kr. Med disse støttebeløb og med støtten fordelt med 50 pct. stipendier og 50 pct. statslån til studerende og elever over 20 år og alene stipendier til elever under 20 år medfører forslaget, at der skulle ydes 1 mia kr. mere end de 410 mill. kr., der nu er opført på finansloven. Af disse 1,4 mia kr. ville 600 mill. kr. være statslån, hvoraf størstedelen senere vender tilbage til staten, ligesom der naturligvis ville kunne hentes besparelser på ungdomsydelsen.

Jeg vil derfor nok en gang understrege, at det både set ud fra den støtte, som de unge ville få, og set ud fra en samfundsøkonomisk betragtning er et overordentlig beskedent forslag, og stillingen til det er i høj grad afslørende for, hvordan man vil løse disse problemer.

Undervisningsministeren (Ritt Bjerregaard):

Hr. Bertel Haarder brugte det meste af sit indlæg til at stille nogle spørgsmål til mig vedrørende mine første bemærkninger. Jeg vil erindre hr. Bertel Haarder om, at socialdemokratiet stemte imod det forslag til uddannelsesstøtte, der blev vedtaget sidste år, og vi har bestemt ikke ændret opfattelse i den periode, der er forløbet. Hvad angår landets økonomiske situation, som efter hr. Bertel Haarders mening ville bryde sammen,

manglede det jo ganske og aldeles argumentation. De grunde, jeg anførte til en afvisning af forslaget, var dels tidsfaktoren og dels, at jeg ikke mente, at det gamle forslag i virkeligheden ville løse de fundamentale problemer, og at det derfor var vigtigt at se på et helt nyt forslag.

Fru Gerda Møller trak den gamle travert frem igen om det forslag, der blev vedtaget sidste år, og fremhævede nok en gang, at der skulle være tale om besparelser. Vi havde en meget lang og omfattende diskussion, da vi behandlede dette forslag sidst, og jeg vil gerne gentage, at de 300 mill. kr., man dengang regnede med, jo kun er en meget kortsigtet besparelse — i virkeligheden kun en overflytning — og derfor overhovedet ikke kan begrunde nogen som helst form for spørgsmål, der går ud på, at det skulle have betydet en skattenedsættelse.

Hr. Arnfast må have misforstået mit første indlæg. Jeg sagde nemlig ikke, at det kommunistiske forslag var i pagt med mine egne tanker om en ændring af uddannelsesstøtten. Jeg sagde, at det var i overensstemmelse med det forslag, der blev ændret sidste år, og at vi, da socialdemokratiet mente, at det forslag var bedre end det, der blev vedtaget, stadig væk havde det synspunkt. Vi mener fortsat, at det ikke er godt nok, og der er derfor ikke megen overensstemmelse mellem det forslag, der her foreligger, og de tanker, socialdemokratiet har gjort sig.

Bertel Haarder (V):

Så vil jeg gerne spørge igen, om ministeren tilslutter sig målsætningen i § 1, hvorefter der skal ydes støtte til alle elever og studerende og ikke kun mindrebedemlede, sådan som det var indtil for et år siden. Og tilslutter ministeren sig målsætningen i § 13, hvorefter der ikke længere som hidtil blot skal ydes stipendier i rimeligt omfang, men nu i fuldt omfang? Jeg vil gerne spørge, om denne målsætning er noget, som ministeren også vil skrive under på, og altså om det også vil komme til at stå i det forslag, som ministeren åbenbart vil komme med.

Vil ministeren foranledige, at regeringen, når der optages forhandlinger med septemberforligspartierne her i foråret om fordelingen af de yderligere besparelser, vil oplyse, at man for resten har et udgiftsforlag til et par milliarder kroner, eller hvor meget det

[Bertel Haarder.]

er, og at det skal man først have fundet penge til, før man går i gang med at finde de yderligere besparelser, som man desforuden skal finde for at kunne finansiere det? Det synes jeg at kommunisterne skal have et svar på, for ellers er det hele jo bare vindfrikadeller. Hvis ikke regeringen kommer og siger til septemberforligets partier: dette her vil vi have igennem, og vi vil finde de fornødne besparelser, er der jo ingenting i det, ministeren lige har sagt.

Så vil jeg godt lige sige til hr. Freddy Madsen, at jeg ikke rigtig forstår hans regnestykke — men vi kan selvfølgelig få det oplyst i udvalget — for jeg mindes noget om, at vi i diskussionen om EFG-støtten fik regnet ud, at hvis vi førte den godtgørelsesordning, som nu er afskaffet, ud i livet for alle de grupper, der stod parallelt med EFG-eleverne, ville det koste 1,4 mia kr. Og hvis man så udspreder princippet til hele uddannelsessektoren, må det da vist komme til at koste betydeligt mere end den ene milliard kroner, som hr. Freddy Madsen opererede med. Jeg synes, vi må have lidt klarhed på det også.

Så vil jeg til sidst spørge: hvis nu det viser sig, at ministeren vil komme med et sådant forslag og vil drage det ind i forhandlingerne med septemberforligets partier, hvor skal pengene så hentes fra? Skal de hentes fra højere indkomstskatter, for i så fald vil jeg gøre opmærksom på, at de især betales lige netop af familier med børn og unge, så det er ikke sikkert, at takken bliver så stor endda, når man har gennemført det.

Jens Kristian Hansen (S):

Fru Gerda Møller stillede mig et direkte spørgsmål, og det var nok affødt af min appel om en bedre politisk forståelse af de studeredes uddannelsesstøtteproblem, som jeg specielt rettede til højre side af folketingsalen. Det var virkelig en appel om en bedre politisk forståelse for de unges problemer vedrørende uddannelsesstøtten. Jeg erkender, at det måske nok var naivt af mig at tage de konservative med i denne appel, men alligevel. Vi ønsker i socialdemokratiet lighed i uddannelsen, vi ønsker at få rettet op på de sociale skævheder, der er i det nuværende system og til dels også var i det tidligere system. Ud fra den debat, vi havde

i sidste uge om EFG-loven vedrørende elevbetaling og bortfald af denne elevbetaling, som er vedtaget ved de borgerlige partiers hjælp, fik jeg forståelsen af, at man fra denne side i salen virkelig ønskede lighed i uddannelsen; det kan man læse i referatet af de forhandlinger, der er foregået. Det er altså mit indtryk, at man virkelig ønskede lighed i uddannelsen, men jeg indrømmer, at det nok var naivt af mig at gå så langt til højre i salen at appellere om en forståelse.

Hvor vil vi finde besparelser? Ja men hvem siger, at vi skal spare lige netop på det område? Hvem siger, at vi skal finde besparelser? Jeg ved godt, at det er almindelig politik i denne side af salen, at vi absolut skal have skruet skatterne ned, men det behøver da strengt taget ikke altid at skulle gå ud over de unge. Vi skal nok i vores parti stå ved de forlig, vi har indgået, men vi har ikke indgået noget forlig med de konservative på dette område. Jeg håber, at vi får ministerens forslag at se, og så tror jeg helt bestemt, at vi nok skal finde politisk forståelse for det hos et flertal i denne folketingsal, og så skal vi også nok finde pengene til det. Det har vi altid kunnet hidtil, og det tror jeg også vi kan fremover.

Ordføreren for forslagsstillerne (Freddy Madsen) (DKP):

Det viser sig jo, selv om det ikke rigtig er til at få kontanter ind i det — og det er der jo brug for — at der fra mange sider alligevel er en vis forståelse for, at der i det, man har lavet til forskellige tider, findes nogle svagheder, som man bliver nødt til at tage op, og alene af den grund synes jeg det er rimeligt, at vi får denne diskussion.

Så kan man jo godt komme og sige, at tidspunktet er uheldigt valgt, det er det nu næsten altid i dette ting, når der skal ydes støtte til f. eks. de uddannelsessøgende. Men hvis andre har syntes, der var mere passende tidspunkter, bl. a. undervisningsministeren, kunne de jo passende på et tidligere tidspunkt, hvor de kunne indarbejdes i de fine edb-systemer og alt det dér, være kommet med forslag og have sagt, hvad man faktisk mente.

Hvad angår tallene, er de udarbejdet på grundlag af det materiale, som findes i Statens Uddannelsesstøtte. Jeg er sikker på, de holder — det kunne jo være, det var sep-

[Freddy Madsen.]

temberforligspartierne, der havde regnet forkert på nogle tal, det har man i hvert fald tit indtryk af — men jeg synes også, at vi i udvalget skal prøve at få opklaret, hvad der er de egentlige problemer.

Så vil jeg sige til fru Kristine Heltberg, at vi erkender, at der ligger et problem i forbindelse med indtægtsforholdene med nulskatteyderne, hvis børn kan få uddannelsesstøtte, men vi mener stadig væk — og det gælder en række områder i samfundet såsom boligsikring osv. — at det er et skattepolitisk spørgsmål at komme disse indkomster til livs, og at det er dér, det må angribes. Men vi er naturligvis også villige til at diskutere, hvordan man kunne klare nogle af de problemer og vi har jo tidligere udtrykt sympati for det forslag, SF har fremsat.

Må jeg sige til slut, at det i en mørk tid naturligvis kræver både livsmod og optimisme at føre den slags ting frem, men vi kan jo gøre det ud fra en bevidsthed om, at det også her vil gå, ligesom det går i naturen, nemlig at der kommer dag efter nat, og imedens må vi nøjes med at glæde os over, at fru Eva Rothenborg i det mindste bliver en lille smule forstemt over den gode hensigt.

Gerda Møller (KF):

Jeg vil først lige bemærke, at ministeren glemte at svare på mit spørgsmål om, hvorvidt vi, selv om der ikke kommer noget lovforslag i år, alligevel får en drøftelse af ministerens tanker i undervisningsudvalget.

Så vil jeg gerne sige til hr. Jens Kristian Hansen, der taler om lighed i uddannelsen: ja, vi sætter altså en lille grænse for, hvilken lighed det skal være. Vi føler nemlig, at det er naturligt, at unge, der får en højere uddannelse end alle andre unge, også må være med til selv at betale. Der er jo ingen, der giver den unge landmand en ekstra støtte, der er ingen, der giver den unge, der skal overtage en butik eller en erhvervsvirksomhed, en støtte af samme omfang, som de unge vil kunne få efter dette forslag og efter de intentioner, socialdemokratiet har med hensyn til uddannelsesstøtten.

Netop i den situation, vi befinder os i i øjeblikket med henvendelsen fra de 106 professorer og med situationen på Roskilde universitetscenter, har man da lov til at sætte et lille spørgsmålstegn ved, om det er

rigtigt at give uddannelsesstøtten alene som stipendier og ikke som lån. Vi kan tage arkitektakademiet f. eks. Der står, så vidt jeg ved, i loven om Statens Uddannelsesstøtte, at man skal følge, om de unge består de forskellige prøver og eksaminer, men derude har man overhovedet ikke nogen eksaminer, og jeg ved derfor ikke, hvordan man kan følge, at de unge dér lever op til de krav, der stilles til modtagere af uddannelsesstøtte. Derfor synes jeg, at hvis man indfører en højere grad af lån, lægger man et større ansvar over på de unge, og det mener vi er mere retfærdigt.

(Kort bemærkning).

Bertel Haarder (V):

Hr. Jens Kristian Hansen var ked af, at vi ikke var tilhængere af lighed. Jeg vil godt lige gøre opmærksom på, at det, det drejer sig om, er, om man skal betale tilbage. Dé har vi jo nogle vældige forbundsfæller i socialdemokratiet, når det gælder dette at man skal betale tilbage, for er det ikke netop socialdemokratiet og den nuværende undervisningsminister, som har fremlagt disse tanker om en uddannelsesskat, hvorefter man skulle betale tilbage, så vidt jeg ved, rub og stub og oven i købet en del af institutionsudgifterne også? Spørgsmålet er bare, om man skal betale tilbage til et statsapparat eller til en bank, det er vist det eneste, hvorom striden står, ja, måske også om, hvorvidt tilbagebetalingen skal være progressiv, men dér har vi jo den progressive skat, så vil man have mere lighed, kan man stille forslag om at gøre den mere progressiv, det ville være mere praktisk i stedet for at lave to progressive skatter.

Lige til allersidst: hr. Jens Kristian Hansen spørger, hvem der har sagt, at vi skal finde kompenserende besparelser, hvis vi gennemfører dette. Det har finansminister Heinesen fra denne talerstol for kort tid siden.

Undervisningsministeren (Ritt Bjerregaard):

Allerførst skal jeg glæde mig over hr. Bertel Haarders sidste bemærkninger om det eneste, hvorom striden i virkeligheden stod; det lover godt for det arbejde, vi kan få med et konkret forslag.

Så stillede hr. Bertel Haarder i øvrigt nogle spørgsmål, først og fremmest vedrø-

[Undervisningsministeren.]

rende § 1. Der er det klart, at der er sket en ændring, som i virkeligheden svarer nøje til den ændring, der også er sket i den lov, der gælder nu, nemlig at ordet mindrebedmælede er faldet ud. § 13 er ikke ændret i forhold til det uddannelsesstøttelovforslag, vi tidligere havde; der er her tale om en programerklæring, som man i virkeligheden også havde før. Derfor er der ikke med henvisning til nogen af disse to paragraffer overhovedet baggrund for de yderligere spørgsmål, hr. Bertel Haarder stillede, som også nærmest tog sigte på, at landets økonomi ville blive rent af lave, hvis man realiserede nogle af disse ting. Det er altså i virkeligheden hr. Bertel Haarders egen opfindelse, og det manglede også i anden omgang en nærmere argumentation.

Et forslag, der endnu ikke er fremsat, skal jeg selvfølgelig afholde mig fra at gå ind i en debat om.

Så henviste fru Gerda Møller til det spørgsmål, hun stillede i første omgang om en drøftelse i undervisningsudvalget. Det fremgik ikke ganske klart af fru Gerda Møllers første indlæg, hvorfra oplysningen fra statsministeren kom — jeg betvivler ikke, at den er rigtig, jeg husker det ikke — men jeg har på intet tidspunkt noget som helst imod en drøftelse i undervisningsudvalget, det vil jeg til enhver tid være rede til, om disse principper og de problemer, der er i forbindelse med uddannelsesstøtten.

(Kort bemærkning).

Gerda Møller (KF):

Bare til ministerens oplysning: jeg står her med statsministerens skriftlige redegørelse af 7. oktober 1975 kl. 12 (Folketingstidende 1975-76, sp. 45), og under undervisningsministeren står der bl. a.:

„I sommerens løb har en embedsmandsgruppe foretaget en vurdering af de problemer, en sådan støtteordning rejser, og skitseret et konkret forslag. Undervisningsministeren agter på dette grundlag at drøfte spørgsmålet om en nyordning med folketingets undervisningsudvalg.“

Undervisningsministeren (*Ritt Bjerregaard*):

Ja, så har det nøje sammenhæng med det, jeg var inde på i mit første indlæg, nemlig at

der var lagt op til et lovforslag, som selvfølgelig skulle drøftes med folketingets undervisningsudvalg, men at det desværre ikke var blevet færdigt i denne samling, og at jeg forventede at kunne fremsætte det i næste.

(Kort bemærkning).

Bertel Haarder (V):

Punkt 1: vil ministeren benægte, at det koster penge? Punkt 2: hvis det gør det, vil det så komme med i den pakke, som regeringen vil komme med til septemberforligets partier her i foråret, når man skal fordele de yderligere besparelser, som man skal have?

Undervisningsministeren (*Ritt Bjerregaard*):

Hr. Bertel Haarders spørgsmål er ikke blevet klarere, efterhånden som de er blevet gentaget. Vi debatterer et lovforslag fremsat af kommunisterne, og de første spørgsmål fra hr. Bertel Haarder gik på udgifterne i forbindelse med dette forslag. Jeg bad om argumentation. Jeg fik en henvisning til to paragraffer, og jeg kunne påvise, at disse paragraffer ikke holdt til den argumentation, som hr. Bertel Haarder i øvrigt gik ind på. Så kommer hr. Bertel Haarder og stiller nye spørgsmål, denne gang om et forslag, der overhovedet ikke er fremsat, hvortil jeg for lidt siden netop sagde, at jeg fandt det uhensigtsmæssigt at diskutere det, før det var færdigudarbejdet. Det finder jeg fortsat.

Hermed sluttede forhandlingen.

Lovforslagets overgang til anden behandling vedtoges uden afstemning.

Første næstformand (*Grete Hækkerup*):

Jeg foreslår, at lovforslaget henvises til undervisningsudvalget. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den sidste sag på dagsordenen var:

Første behandling af forslag til lov om ændring af lov om folkeskolen [af Halvgaard m. fl.].

(Lovforslag nr. 208. Fremsat 6/2 76).

Lovforslaget sættes til forhandling.